

18.9.2014

Maa- ja metsätalousministeriö
Luonnonvaraosasto
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo@mmm.fi

Viite: Lausuntopyyntö 27.6.2014 1417/443/2014

EHDOTUS KANSALLISEKSI VESIVILJELYSTRATEGIAKSI 2022 SEKÄ SIIHEN LIITTYVÄ YMPÄRISTÖSELOSTUS

Elintarviketeollisuusliitto ry:n Kalateollisuusyhdistys kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ehdotuksesta kansalliseksi vesiviljelystrategiaksi vuodelle 2022 sekä siihen liittyvästä ympäristöselostuksesta. Kalateollisuusyhdistys keskittyy lausunnossaan tarkastelemaan ainoastaan varsinaista strategiaa eikä ota täten kantaa sen liitteenä toimitetun ympäristöselostuksen sisältöön.

Strategialuonnoksessa huomioidaan kattavasti yleiset elintarviketuotantoon liittyvät megatrendit, jotka vaikuttavat lähitulevaisuudessa niin globaaliin kuin kansalliseenkin ruokaturvaan. Tässä asiayhteydessä vesiviljelyn merkitys eläinperäisen proteiinin saatavuuden turvaamisessa on merkittävä, kuten strategiassakin todetaan. Tämä tarjoaa hyvän lähtökohdan toimialan kehittämislle kansallisesti ja kansainvälisesti. Panostus vesiviljelyyn näkyy myös EU:n yhteisessä kalastuspolitiikassa sekä siihen liittyvässä Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa (EMKR) koskevassa asetuksessa. Edellä mainituissa säädöksissä linjataan vesiviljelyn kehittämisen suuntaviivat kohti vuotta 2020, mikä ohjaa toimenpiteiden ja rahallisten panosten kohdentamista myös kansallisesti. Tämä lainsäädännöllinen taustatekijä on luonnollisesti tunnistettavissa myös strategialuonnoksessa.

Kalateollisuusyhdistys pitää hyvänä, että kansallisen vesiviljelyn tulevia mahdollisuuksia ja kehittämistä tarkastellaan strategisesti useamman vuoden kattavalla aikajänteellä. Niin kotimaisen kuin muista EU-maista peräisin olevan kalaraaka-aineen saatavuuden merkittävä parantaminen on keskeinen haaste kilpailukykyisen elinkeinokalatalouden säilyttämiseksi Suomessa ja EU:ssa laajemminkin. Taloudellisesti kannattavan ja kestävästi toimivan vesiviljelyn kehittäminen on täten myös kalanjalostusteollisuuden etu.

Strategiassa mainittu tuontiriippuvuuden vähentäminen on kannatettava tavoite, mutta on muistettava, että jalostava teollisuus tarvitsee tuontiraaka-ainetta myös jatkossa. Kalajalosteet kilpailevat vähittäiskaupassa kuluttajan mielenkiinnosta muiden eläinproteiinin lähteiden kanssa, minkä vuoksi kalatuotteiden tasalaatuinen saatavuus ympäri vuoden on turvattava. Tuontiraaka-aineen avulla varmistetaan tuotannon jatkuvuus ja ta-soitetaan kotimaisen raaka-aineen saatavuusongelmia.

Vesiviljelyyn panostetaan merkittävästi tulevilla EMKR-rahoituskaudella, mikä tarjoaa uudenlaisia mahdollisuuksia toimialan kehittämiseen. Rahoituksen mahdollistamien toimenpiteiden suunnittelussa tulee kuitenkin huomioida realistisesti koko arvoketjun toimintaympäristö ja erityisesti kotimaisen vesiviljelyn sekä kalajalosteita valmistavien yritysten liiketoiminnan reunaehdot. Jalostava teollisuus toimii osana globaaleja ja

18.9.2014

avoimia markkinoita, joilla raaka-ainevirrat kulkevat yli maiden rajojen. Kotimaisuus raaka-aineen valintaperusteena on täten vain yksi yritysten hankintapäätöksiin vaikuttava tekijä muiden joukossa.

Toimintaympäristön tarkastelussa ei myöskään voi ohittaa Norjan maantieteellistä läheisyyttä sekä siellä vallitsevia vesiviljelyyn erinomaisesti soveltuvia tuotantolosuhteita. Tämä asettaa kotimaiselle raaka-ainetuotannolle kustannuspaineita; esimerkiksi kiertovesiviljelyn kustannuksia voi olla vaikea siirtää täysimääräisesti hintoihin. Onkin varmistettava, että strategia ei ohjaa tukitoimenpiteisiin, joiden vaikutus on väliaikainen ja samalla markkinoita häiritsevää. Tätä problematiikkaa käsiteltiin strategiassa varsin kapeasti suhteessa sen käytännön merkitykseen esimerkiksi jalostavan teollisuuden raaka-ainehankinnan näkökulmasta.

Strategiassa tulisikin arvioida nykyistä kriittisemmin onnistuneen vesiviljelyyn panostamisen reunaehdot, joita ei voida kaikilta osin muuttaa edes mittavilla taloudellisilla tuilla. Alaan panostamisen lopputuloksena ei saa seurata tilanne, jossa on tuettu toimenpiteitä, jotka eivät perustu markkinaehtoisuuteen ja joilla ei ole jatkuvuutta rahoituskauden päätyttyä.

Kalateollisuusyhdistys kiinnittää lisäksi huomiota strategian tiettyihin kirjauksiin ja linjauksiin, joissa kuvataan toiminnanharjoittajan ja viranomaisen rooleja alan toiminnan kehittämisessä. Yhdistys suhtautuu näihin kirjauksiin varauksella. Erityisesti riskien hallinnan osalta strategia luo vaikutelmaa, että alan toimijat voisivat ulkoistaa riskianalyysit ja toiminnan kehittämisen pullonkaulojen ratkaisemisen sekä rahoituksen viranomaisille. Vastaavaan toimintamalliin ei ole pyritty koko arvoketjun osalta toimialan menestyksen varmistamiseksi. Tämä luo epäsymmetrisen vaikutelman hallinnon ja toiminnanharjoittajien rooleista arvoketjun eri osissa.

Kalateollisuusyhdistys pitää yleisesti hyvänä laajamittaista yhteistyötä eri sidosryhmien kesken niin vesiviljelyn kuin koko elinkeinokatalouden kehittämisessä. Strategiassa tämä yhteistyö korostui kuitenkin siinä määrin, että toimialan yritysten oman panostuksen merkitys ja rooli strategian toimeenpanossa jäi hieman epäselväksi. Vastaavasti tekstistä ei täysin käynyt ilmi, kenelle strategia on ensisijaisesti kirjoitettu ja mikä on sen vuorovaikutussuhde elinkeinokatalouden arvoketjun muihin toimijoihin. Kuluttajaan asti ulottuva koko arvoketjun tarkastelu osana sektorikohtaista strategiaa havainnollistaisi paremmin myös kyseisen toimialan menestykseen vaikuttavia tekijöitä ja reunaehdot.

Kalateollisuusyhdistys on samaa mieltä strategiaan kirjatusta näkemyksestä, jonka mukaan hallinnon tehtävänä on toimintaedellytysten luominen ja sellaisen toimintaympäristön varmistaminen, jossa pitkäjänteinen liiketoiminnan kehittäminen on mahdollista. Toimintaedellytysten luomisen näkökulmasta erityisen keskeistä on toimivamman lupakäytännön kehittäminen kotimaisen raaka-aineen saatavuuden parantamiseksi. Kalateollisuusyhdistys pitääkin erityisen hyvänä strategian linjauksia hallinnon roolista vesiviljelyn lupakäytäntöjen jouduttajana. Tähän tulisi panostaa viranomaistyössä, mutta monilta muilta osin vastuu strategiassa esitetyistä toimenpiteistä tulisi sen sijaan painottua selkeämmin alan toiminnanharjoittajille.

Varsinainen liiketoiminta riskeineen on lähtökohtaisesti toimialan yrittäjillä eikä tätä asetelmaa tulisi vääristää tukipolitiikalla. Suunniteltujen toimenpiteiden, rahoitusinstrumenttien sekä erityisesti viranomaisyhteistyön osalta tulisikin huomioida yritystoiminnan

18.9.2014

markkinaehtoisuus. Markkinariskit sekä niiden ennakointi ja niihin reagointi on ensisijaisesti toimialan oman edunvalvonnan kohde sekä osa normaalia yritysten liiketoimintariskin hallintaa.

Yksityiskohtaisena huomiona mainittakoon, että strategiassa mainitaan vapaaehtoiset ympäristömerkit. Niitä ei tällä hetkellä ole olemassa elintarvikkeille (esimerkiksi luomu on tuotantotapamerkintä) ja kasvatetulle kalalle laaditut kriteerit (lähinnä ASC) soveltuvat ilmeisesti huonohkosti Itämereen ja sisävesikasvatukseen. Viitataan tässä yhteydessä täten mahdollisesti Euroopan komission tavoitteeseen selvittää ympäristömerkien soveltuvuus kalatuotteille ja varaudutaan sen mukaisiin mahdollisiin merkintöihin?

On selvää, että nyt laadittavan strategian kohteena on otsikon mukaisesti vesiviljelyn kehittäminen, mikä näkyy myös sen sisällön rajauksina. Sektoriin kohdistuvien erityistoimenpiteiden ohella myös kalanjalostusteollisuuden merkitys osana elinkeinokalataloutta tulisi huomioida nykyistä paremmin. Vasta jalostus luo tuotteelle lisäarvoa ja niiden markkinoille saattaminen edellyttää toimivaa tuotantoketjua sekä markkinointia. Kotimaisen raaka-aineen tulee olla saatavuudeltaan, laadultaan ja hinnaltaan jalostuksen kriteerit täyttävää. Muuten riskinä on alhaisen lisäarvon tuotteiden lisääntyminen tai markkinatilannetta vääristävän kilpailun kasvu. Kotimainen kalanjalostusteollisuus tulisi saada kehittämiskohteena vastaavasti hallinnon kiinnostuksen ja arvostuksen kohteeksi kuin vesiviljely.

Kalateollisuusyhdistyksen mielestä koko arvoketjun kattava vahva visio on edellytys myös vesiviljelystrategian tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhdistys toivookin, että elinkeinokalatalouden arvoketjun muitakin osia tarkasteltaisiin vastaavalla tavalla hallinnon aloitteesta koko toimialan kilpailukyvyyn kehittämiseksi. Teemaa voisi lähestyä esimerkiksi toimialan ja hallinnon yhteistyössä laatiman elinkeinokalatalouden strategian kautta.

Kunnioitavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO ry

Anna Vainikainen
toimialapäällikkö
050 583 4078
anna.vainikainen@etl.fi